

8. Sınıf Öğrencilerinin Lise Tercihlerinin Belirlenmesinde Davranış Yatkinliği Algılarının İncelenmesi

Demet DUMAN¹, Serhat SÜRAL²

Öz: Davranışlar düşüncelerin, isteklerin görünüşe yansımalarıdır. Davranışları içeren bu yansımalar seçimleri de etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı ise 8. sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinin belirlenmesinde geliştirilen Davranış Yatkinliği Algı Ölçeğini kullanarak, bu öğrencilerin davranış yatkinliği algılarını bazı alt problemler doğrultusunda incelemektir. Araştırmanın evrenini 8. sınıfta öğrenim görmekte olan, Aydın ve Denizli ili merkezinde bulunan devlet ve özel ortaokullardaki toplam 26.906 öğrenci oluşturmuştur. Bu bağlamda örneklem için her iki ilde de eşit sayıda olacak şekilde toplam 700 öğrenci uygulamaya katılmıştır. Araştırma sonucunda 8. sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinde bilişsel alana yatkin oldukları ortaya çıkmıştır. Bu öğrencilere bilişsel yönde olan davranış yatkinliği algılarına göre lise türü olarak Anadolu, fen, sosyal bilimler liselerinde başarılı olabileceği ön görülerek, bu yönde öğrencilere yöneltme hizmeti sunulabilir.

Anahtar Sözcükler: Davranış Yatkinliği Algı Ölçeği, Lise Tercihi, Davranış Yatkinliği Algısı

An Investigation of the Behavioral Dispositions of 8th Grade Students in Determining Their High School Preferences

Abstract: Behaviors are outward manifestations of thoughts and desires whereby they also influence choices. These reflections, which include behaviors, also affect choices. The present study aims to examine the behavioral disposition perceptions of 8th grade students in relation to various sub-problems, using the Behavioral Disposition Perception Scale, which had been specifically designed to assess the high school preferences of 8th graders. The study population consisted of 26.906 eight grade students receiving education in public and private secondary schools located in the city centers of Aydın and Denizli. The sample for this study consisted of 700 students who were equally divided between the two provinces. As a result of the research, it was revealed that 8th grade students are predisposed to the cognitive domain in their high school preferences. These students can be predicted to be successful in Anatolian, science and social sciences high schools key to their cognitive behavioral predisposition perceptions, and orientation services can be offered to these students in this regard.

Keywords: Behavioral Disposition Perception Scale, High School Preference, Perception of Behavioral Predisposition

Geliş Tarihi: 04.05.2023

Kabul Tarihi: 17.03.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Aydın, Türkiye, e-posta: pd.demetduman@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1196-6612>

² Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Denizli, Türkiye, e-posta: serhatsural@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9601-3954>

Atıf için/ To cite:

Duman, D., & Sural, S. (2024). 8. Sınıf Öğrencilerinin Lise Tercihlerinin Belirlenmesinde Davranış Yatkinliği Algılarının İncelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 38(2), 410-431. <https://doi.org/10.33308/26674874.2024382629>

Eğitim hayatı boyunca kademe geçişlerinde öğrencilerden hep bir seçim yapmaları istenir. Bu seçimlerden en önemlisi belki de geleceklerini etkileyecek okul türüne karar vermektir. Ne yazık ki öğrenciler karar verirken kendi özelliklerine göre değil de merkezi sınav sistemi ile elde edilen sınav sonucunu dikkate alarak bir tercihte bulunmaktadırlar. Bu durum öğrencilerin aile yönlendirmesi, okul puanları, not ortalamaları doğrultusunda okul türlerini belirledikleri ve bu süreçte rehberlik hizmetinin yeterli olmadığı, kendini tanımadan tercihlerini yaptıkları (Hepkul, 2014) ifadelerinden görülmektedir.

Aslında ortaöğretim 14-18 yaş aralığındaki öğrencilerin bulunduğu, öğrencileri geleceğe hazırlayan, mesleki anlamda onların gelişme sürecine katkı sağlayan, dört seneyi kapsayan bir eğitim sürecidir. Türk Dil Kurumu (2021) ortaöğretime iki şekilde tanımlamıştır: İlkinde “ilköğretim ve yükseköğretim arasında bulunan, genel, teknik okulların ve meslek okullarının sorumluluğunu üstlenen kurum olduğu” ifadesini kullanırken diğerinde “öğrencileri ilköğretimden sonra üniversiteye hazırlamaya çalışarak bu yönde planlanan öğretim dönemi olduğu” şeklinde belirtmiştir. Bu bağlamda ortaöğretim kurumunun amacı öğrencilerin; “zihinsel, bedensel, sosyokültürel ve ahlaki açıdan kendini geliştirmesi, adalet duygusunu taşıması ve insan haklarına dikkat etmesi, çağa uygun bir şekilde hem bilgi hem de beceri alanında yeterli donanımı sağlayarak geleceğe hazırlanabilmesi, hayat boyu öğrenmeyi sürdürebilmesi, sorgulayıcı, üretici bir beceriye sahip olması, dil konusunda kendini geliştirebilmesi, bireysel veya grup olarak çalışma alışkanlığı edinebilmesi” gibi nitelikleri kazanabilmesini sağlamaktır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018). Bu amaç doğrultusunda 2000’li yıllarda okul türlerinde sadeleştirilmeye gidilmiş ve yedi okul türü belirlenmiştir. Bunlar fen, sosyal bilimler, Anadolu, Anadolu imam hatip lisesi, mesleki ve teknik Anadolu, güzel sanatlar ve spor lisesidir. Bunlara ek olarak bir de yabancı lisesi vardır. Dolayısıyla MEB’in ifade ettiği bu toplam yedi lisenin ve yabancı lisenin özelliklerini bilmek gerekir.

Liselerin öğretim programlarına bakıldığında ise Anadolu liselerinde dersler Türkçe öğretilmektedir. Aynı zamanda matematik ile fen bilimleri gibi derslerde en az 12 öğrencinin talepte bulunması ve öğretmen imkanının sağlanması koşuluyla yabancı dil öğretimi gerçekleştirilmektedir. Bunlara ek olarak Anadolu liselerin hazırlık sınıflarında Türkçe ile ilgili gerekli dil bilgisi kurallarına hâkim olma gibi esasların dışında, okuduğunu anlama, ifade etme, dinleme vb. sözel alandaki yetilerini yabancı dil programında da yansıtabilme esasları bulunmaktadır (MEB, 2005b). Fen liselerinde ise matematik ile fen bilimleri gibi alanların haftalık ders çizelgesindeki ders saatleri toplamının %60’ından az olmamasına dikkat edilmektedir (MEB, 2006a). Sosyal bilimler liselerinde de sosyal bilimler, edebiyat, dil ve anlatım ile ilgili alanların haftalık ders çizelgesindeki ders saatleri toplamının %60 ve üzeri olması hedeflenmiştir (MEB, 2006b). Anadolu imam hatip liselerinin öğretim programına bakıldığında da öğrencilerin hem Kur’an-ı Kerim hem de Arapça ve farklı dilde anlama, okuma, telaffuz etme ve ifadeleri yazıya dökme konularında yetişmelerine önem verildiği görülmüştür. Bununla birlikte programda öğrencilere verilen eğitimin Türkçe olduğu ve dil bilgisinin üzerinde önemle durulduğu yer almaktadır (MEB, 2005a). Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde öğretim programı ise hem öğrencilerin ilgileri, yetenekleri hem de bireysel farklılıkları doğrultusunda yönelmiş oldukları alan ve okul ile program bütünlüğünü sağlayan derslerden oluşmaktadır (MEB, 2016). Güzel sanatlar ile spor liseleri öğretim programlarına bakıldığında da alanlarına göre dersler ve bu derslerin yabancı dildeki terimlerinin de yoğunlukta olduğu bir öğretim sunulmaktadır (MEB, 2009). Bu lise türlerinin öğrenci profili ile ilgili istendik yönde davranışları da farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla okul bağlamında davranış, öğrencinin bilinçli-bilinçsiz ortaya koyduğu tüm eylemlerine denir (Yıldırım, 2019). Ertürk (1972) öğrencilerde yaşantılarını göz önünde bulundurarak istendik yönde davranıştaki değişim sürecinin eğitim ile gerçekleştiğini belirtmiştir. Öğrencilerin bilinçli-bilinçsiz yapmış olduğu tüm eylemler ise eğitim içerisinde üç tür davranış alanı içerisinde yerleşerek, sistematikleşmiştir. Özellikle de davranış alanlarının sistematikleştiği bu kısma “Taksonomi” şeklinde programda yer verilmiştir (Duman, 2022). Önkoşul oluşturacak şekilde basitin karmaşığa, kolayın zora ve somutun soyuta dönüştüğü aşamalı bir sınıflama (Saracaloğlu, 2023; Sönmez, 2010) olan bu taksonomi, öğrenme-öğretme sürecini kolaylaştıran istendik davranışlardaki bir sınıflanmadır (Duman, 2022).

Bloom ve diğerleri tarafından “Bloom Taksonomisi” adı ile 1956 yılında yayınlanan bu model için Husain (2021) “bir dizi bilişsel alanın öğrencilerin farklı yetenek ihtiyaçları göz önünde tutularak yardımcı olunmak amacının güdüldüğünü” ifade etmiştir (s. 32). Aynı zamanda bu modelden eğitim açığını kapatmak

amacıyla da yararlanılmaktadır. Bloom Taksonomisi' nin yapısına bakıldığında modelde öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olarak üç davranışsal alana ayrıldığı görülmektedir (Aheisibwe ve diğerleri, 2021). Yapılandırmacı anlayışın sonucunda ise bu modelden öğrencilerin öğrenme sürecinde pasif olmaktan çıkarılması istenmiştir. Bu anlayış ile bilgiyi aktarma gibi ezbere yöntem yerine bilginin yapılandırılabilmesi epistemolojik bir bakış açısı hâkim olmaya başlamıştır (Koç & Demirel, 2004). Aynı şekilde, Anderson ve diğerlerine (2018) göre öğrenmenin anlamlı hale gelmesi adına öğrencilerin neleri bildikleri ve bunları nasıl bildikleri, bilişsel süreçte anlam bulmuştur. Bilişsel alan ise zihinsel işlemin çoğunlukta olduğu ve zihinsel becerilerin geliştirildiği alandır (Korkmaz, 2023). Bu alan hatırlama, anlama, uygulama, analiz, değerlendirme ve yaratma şeklinde toplam altı basamaktan ve bilgi boyutunun alt kategorilerinin son şekli olgusal bilgi, kavramsal bilgi, işlemsel bilgi ve yeni bir kategori olan üstbilişsel bilgi olarak dört alt boyuttan oluşmaktadır. Duyuşsal alan ise duyuşsal farkındalık, duygu ve duyuş gibi terimler ile iç içedir. Bu terimlerin hepsi de bireyde bir duruma karşı yaşanan duygusal değişimleri içermektedir. Bu değişimler olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir (Duman & Yakar, 2017). Önemli olan burada öğrencideki duyuşsal baskınlığın ne yönde olduğunu kestirebilmektir. Bu alan alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütlenme ve kişilik haline getirme şeklinde beş basamaktan oluşmuştur. Simpson (1966) "eğitim hedeflerinin sınıflandırılması, psikomotor alanı" adlı çalışmada psikomotor alana ihtiyaç duyulmasının sebeplerini eğitim hedeflerinin sınıflandırılmasında bilişsel ve duyuşsal alanın yetersiz kaldığını, mesleki anlamda teknik bilgi ile kas ve zihin koordinasyonu gerektiren çalışmalarda yeni bir alanın gerekli olduğunu görmüştür. Böylelikle psikomotor alan şekillenmiş ve algılama, kurulma, kılavuzla yapma, mekanikleşme, beceri haline getirme, uyum ve yaratma olarak 7 temel basamaktan oluşmuştur.

Literatür incelemesi yapıldığında davranış kavramı ele alındığında daha çok okul öncesi kademesinde "davranış problemleri" üzerine yapılan çalışmaların yoğunlukta olduğu fark edilmiştir. Bununla ilgili Kırmacı (2022), Yiğit (2022), Genç (2021) ve Bağcı Çetin (2021) gibi araştırmacıların çalışmaları örnek olarak gösterilebilir. Okul öncesi kademesine göre daha az görülen ortaokul kademesine yönelik ise İlgül (2022) ve Yassıbaş (2021) gibi araştırmacıların davranış problemleri üzerine çalışmaları örnek olarak söylenebilir. Bunun dışında 8. sınıf öğrencilerin lise tercihini etkileyen faktörlerin neler olduğunu ortaya çıkarmaya dönük yapılmış çalışmalar literatürde yer almaktadır. Bunlara yurt içinde Soykan (2016), Özbey Yüce (2016), Uysal (2017), Çuhadar Öncü (2017), Bostanoğlu (2019), Sarı (2019) ile yurt dışında West ve diğerleri (1991), Lai ve diğerleri (2009), Calsamiglia ve diğerleri (2021) gibi araştırmacıların çalışmaları örnek olarak verilebilir. Lisede öğrencilerin meslek seçimlerini belirleyebilmek için "Holland Mesleki Tercih Envanteri, Kişilik Mesleki Envanteri vb." bazı envanterler kullanılıyor. Fakat bu envanterler lise seçiminde etkili değildir. Bu sebeple mesleki açıdan temelinin de atılması amacıyla liseye geçiş aşamasında mesleki kararın alınabilmesine yardımcı olunmak istenmiştir.

Sonuç olarak öğrencilerin basamak alanlarının içerisinde yer alan alt basamaklar ile kendilerinde hangi davranışların daha yatkın olduğunun tespit edilmesi, lise seçiminde bilinçli bir yol izlenmesi ve eğitim alanındaki liseye geçiş sorununa çözüm sunması ile bu çalışmanın, öğretim odaklı bir yöneltme hizmeti olması hedeflenmiştir. Bu sebeple araştırma kapsamında Duman ve Süral (2023) tarafından geliştirilmiş olan "Davranış Yatkınlığı Algı Ölçeği" kullanılarak, "8. sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinin belirlenmesinde belirlenen değişkenlere göre davranış yatkınlığı algıları ne düzeydedir?" sorusu üzerinden altta belirtilen alt problemlerle cevaplar aranmıştır.

- 1) 8. sınıf öğrencilerin lise tercihlerinin belirlenmesinde davranış yatkınlığı alt boyutlarının ortalamaları ne düzeydedir?
- 2) Öğrencilerin bilişsel alt boyutu bağımsız değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
 - a. Öğrencilerin bilişsel alt boyutu, cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
 - b. Öğrencilerin bilişsel alt boyutu, buldukları okul türüne göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
 - c. Öğrencilerin bilişsel alt boyutu, buldukları İl'e göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

- d. Öğrencilerin bilişsel alt boyutu, gitmek istedikleri lise türüne göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- 3) Öğrencilerin duyuşsal alt boyutu bağımsız değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
- a. Öğrencilerin duyuşsal alt boyutu, cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- b. Öğrencilerin duyuşsal alt boyutu, buldukları okul türüne göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- c. Öğrencilerin duyuşsal alt boyutu, buldukları İl'e göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- d. Öğrencilerin duyuşsal alt boyutu, gitmek istedikleri lise türüne göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- 4) Öğrencilerin psikomotor alt boyutu bağımsız değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
- a. Öğrencilerin psikomotor alt boyutu, cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- b. Öğrencilerin psikomotor alt boyutu, buldukları okul türüne göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- c. Öğrencilerin psikomotor alt boyutu, buldukları İl'e göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- d. Öğrencilerin psikomotor alt boyutu, gitmek istedikleri lise türüne göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

Yöntem

Bu çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinin belirlenmesinde davranış yatkınlığı algı düzeylerinin betimlenebilmesi amaçlanarak, çalışmaya uygun olarak geliştirilen Davranış Yatkınlığı Algı Ölçeği ile bu algı düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetlerine, buldukları okul türlerine, gitmek istedikleri liselere ve buldukları illere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin davranış yatkınlığı algı düzeylerinde hangi alt boyutun daha baskın olduğunu ortaya çıkarmak çalışmanın bir başka amacıdır. Bu çalışmanın amaçlarından yola çıkıldığında çalışmanın araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Aydın ve Denizli ili merkezinde bulunan devlet ve özel ortaokullardaki sekizinci sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 26. 906 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem uygulaması için Aydın ilinden 350, Denizli ilinden 350 olmak üzere toplam 700 öğrenciye ulaşılmıştır. Örneklem büyüklüğünde Ali Balcı tarafından geliştirilen aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$n = \frac{t^2 \cdot (PQ)}{d^2} \cdot \frac{1}{1 + \frac{1}{N} \cdot \frac{t^2 \cdot (PQ)}{d^2}}$$

N= Evren büyüklüğü

n= Örneklem büyüklüğü

d= Serbestlik derecesi

t= Güven düzeyinin tablo değeri

PQ= (.50) . (.50) = .25 örneklem büyüklüğünün maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi'' (Balcı' dan aktaran Süral, 2008, s. 60).

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak demografik bilgilerin yer aldığı "Kişisel Bilgi Formu" ile birlikte araştırmacılar tarafından geliştirilen, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olan "Davranış Yatkınlığı Algı Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Geliştirilmiş olan bu form öğrenciler ile ilgili bazı bilgilerin yer aldığı bir formdur. Formda öğrencilerin cinsiyeti, buldukları okulun türü, gitmek istedikleri lise ve buldukları il gibi bazı demografik değişkenleri içermektedir.

Davranış Yatkinlığı Algı Ölçeği (DYAÖ)

Duman ve Süral (2023) tarafından geliştirilen, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılan bu ölçek ile sekizinci sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinin belirlenmesinde davranış yatkinlığı algı düzeylerini ölçmek amaçlanmıştır. DYAO' nin madde sayısı bilişsel 13, duyuşsal 11 ve psikomotor 15 olmak üzere üç alt boyutlu ve 39 maddelik bir ölçme aracıdır. Beşli likert tipinde hazırlanan DYAO, öğrencilerin maddelere cevap verebilmeleri için "Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Az Katılıyorum (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5)" seçeneklerinden oluşturulmuştur. DYAO' den elde edilen puanlar altta yer alan Tablo 1'deki şekilde ele alınmaktadır.

Tablo 1. Liselerin Karşılık Geldikleri Davranış Alanları

Lise Türü	Davranış Alanları		
	En baskın olan alan	→	En düşük olan alan
1. Anadolu L.	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
2. Fen Lisesi	Bilişsel	Psikomotor	Duyuşsal
3. Sosyal Bilimler L.	Bilişsel		
4. İmam Hatip L.	Duyuşsal		
5. Mesleki ve Teknik A. L.	Psikomotor		
6. Güzel Sanatlar Lisesi	Duyuşsal	Psikomotor	
7. Spor Lisesi	Psikomotor	Duyuşsal	

Liselerin karşılık geldikleri davranış alanlarının baskın olandan en düşük baskın olan alana doğru sıralamaları Tablo 1'de gösterilmiştir. DAYÖ' nin Cronbach Alpha katsayısı pilot uygulamada $\alpha = ,962$, büyük örneklem uygulamasında $\alpha = ,888$ olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilen en düşük puan 39, en yüksek puan 195 şeklinde hesaplanmıştır. Ölçek alt boyutlarından elde edilen 13-65 arası puan bilişsel; 11-55 arası puan duyuşsal; 15-75 arası psikomotor alanı temsil etmektedir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada alt problemleri incelemek amacıyla alt boyutların baskın olandan en düşük doğru ortalamalarının sıralandığı aritmetik ortalama hesabı, Kolmogorov-Smirnov testi, Bağımsız gruplar t-testi, Mann-Whitney U testi, Levene's testi, Kruskal-Wallis tekniği, Post Hoc testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gibi veri analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Etik

Pamukkale Üniversitesi Etik Kurulu Komisyonu 17.11.2021 tarihli 21-08 toplantı/karar nolu etik kurul toplantısında araştırmannın etik açıdan uygun olduğu kararını vermiştir.

Bulgular

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde "8. sınıf öğrencilerin lise tercihlerinin belirlenmesinde davranış yatkinlığı alt boyutlarının ortalamaları ne düzeydedir?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu bağlamda alt boyutların aritmetik ortalaması hesaplanmış ve en yüksek değer incelenmiştir. Aynı zamanda hesaplanan ortalamaların ölçekteki cevap seçeneklerinden ortalama bakımından hangi değer aralığına denk düştüğüne bakılmıştır. Ölçekteki cevap seçeneklerinden kesinlikle katılmıyorum 1,00-1,79, katılmıyorum 1,80-2,59, az katılıyorum 2,60-3,39, katılıyorum 3,40-4,19, kesinlikle katılıyorum 4,20-5,00 ortalama değer aralıklarına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla hesaplanan ortalamalar bu değer aralıkları doğrultusunda değerlendirilmiştir. Ulaşılan tüm bu bulgulara ise aşağıdaki Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Alt Boyutlara göre Ortalamaları

Alt Boyutlar	N	X_{ort}	Değer Aralığı Düzeyi	Ss	Minimum	Maximum
Bilişsel	700	3,49	Katılıyorum	0,64	2,60	4,13
Duyuşsal	700	3,47	Katılıyorum	0,55	2,24	4,17
Psikomotor	700	3,08	Az Katılıyorum	0,62	2,63	3,66

Alt boyutlarının aritmetik ortalamaları hesaplanan, sekizinci sınıf öğrencilerin baskın olan alt boyut ortalamasından en düşük düzeyde olan alt boyut ortalamasına göre bakıldığında, bilişsel alt boyut ortalaması ($X_{ort}=3,49$), duyuşsal alt boyut ortalaması ($X_{ort}=3,47$) ve psikomotor alt boyut ortalaması ($X_{ort}=3,08$) şeklinde sıralandığı görülmektedir. Bu bağlamda sekizinci sınıf öğrencilerin baskın olan ortalaması aslında baskın olan alt boyutuna da karşılık gelmektedir. Ayrıca alt boyutların ortalamaları değer aralıkları ile karşılaştırıldığında bilişsel ve duyuşsal “Katılıyorum”, psikomotor ise “Az Katılıyorum” düzeylerine denk gelmiştir.

Genel ortalamaların dışında bilişsel alanı ölçen maddeler içerisinde öğrencilerin en yüksek ortalamayla katılma düzeyi gösterdikleri madde altıncı madde olarak “Bireysel farklılıkların önemini bilirim.” maddesi çıkmıştır. En düşük olarak gösterdikleri madde ise 20. madde olan “Robotik teknolojinin tasarım sürecini bilirim.” maddesi çıkmıştır. Aynı şekilde duyuşsal alanı ölçen maddeler içerisinde öğrencilerin katılma düzeyi en yüksek olan madde yedinci madde olarak “Bağımsızlık yolunda atılan adımları takdir ederim.” iken, katılma düzeyi en düşük olan madde 24. madde olan “Bilim ve teknolojiyle ilgili bir dergiye aboneyim.” maddesi çıkmıştır. Psikomotor alanı ölçen maddeler içerisinde ise öğrencilerin en yüksek katılma düzeyine sahip “Kendi başıma pasta yapımında kullanılan malzemeleri uygun biçimde karıştırırım.” maddesi olan 36. madde çıkmıştır. En düşük olarak gösterdikleri madde ise 33. madde olan “Herhangi bir kumaşın asıl yapısını el yordamıyla farkına varırım.” maddesi olarak bulunmuştur.

Genel itibariyle alt boyutlara ait ortalamaların birbirine yakın değerlerde olduğu gözlenmektedir. Ancak her alt boyut birbirinden farklı bir değer almaktadır. Dolayısıyla yapılan analizde ortalamaları dikkate alındığında, alt boyutlar içerisinde öğrencilerin en baskın olan alt boyutu bilişsel alt boyut çıkmıştır. Bunların dışında, bir sonraki alt başlık araştırmanın diğer alt problemlerinden ikinci alt problem üzerinden devam etmiştir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde “Öğrencilerin bilişsel alt boyutu, bağımsız değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?” sorusu üzerinde inceleme yapılmıştır. Aşağıda öncelikle bilişsel boyutun cinsiyet, buldukları okul türü, buldukları il değişkenlerinin Kolmogorov-Smirnov testi ile normallik uyumları hesaplanmıştır. Öğrencilerin gitmek istedikleri lise türü değişkeni ise her bir lise türündeki normallik dağılımları görülmesi adına ayrı bir tablo altında normallik uyumu hesaplanmıştır. Bununla birlikte değişkenlere dair anlamlılık düzeyleri hesaplanarak çıkan bulgulara yer verilmiştir.

Bilişsel Alt Boyut için Değişkenlerin Normallik Uyumu

Araştırmada değişkenler üzerinden yapılacak olan testlere doğru karar vermek amacıyla normallik uyumları incelenmiştir. Bu bağlamda Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Test sonucunda p değerinin ,05’ten küçük olup olmadığına bakılmıştır. Buradan yola çıkılarak Tablo 3’teki değerler açıklanmıştır.

Tablo 3. Bilişsel Alt Boyutun Değişkenlere Ait Normallik Testi (K-S)

	İstatistik	df	p
Cinsiyet	,346	700	,000*
Buldukları Okul Türü	,508	700	,005*
Buldukları İl	,341	700	,001*

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Bilişsel alt boyutun cinsiyet, okul türü ve buldukları il değişkenlerine ait normallik testine göre p değerinin ,05’ten küçük olması verilerin normal dağılım göstermediğini ifade etmektedir. Bu sebeple öğrencilerin bilişsel alt boyutunun cinsiyet, okul türü ve buldukları il değişkenleri açısından anlamlılık

düzeylelerine bakmak adına t-testinin non-parametrik karşılığı olan Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Testin sonuç tablosu ve bulguları alttaki başlık içerisinde ele alınmıştır.

Bilişsel Alt Boyut için Değişkenlerin Anlamlılık Düzeyi

Araştırmanın bilişsel alt boyutun cinsiyet, buldukları okul türü ve buldukları il değişkenlerine ait anlamlılık düzeyleri alttaki Tablo 4'te ele alınmıştır.

Tablo 4. Bilişsel Alt Boyutun Değişkenlere Ait Anlamlılık Düzeyi

		N	X_{ort}	Ss	t	p
Cinsiyet	Kız	344	348,25	119798	60458	,772
	Erkek	356	352,67	125552		
Buldukları Okul Türü	Devlet	587	338,03	198425,5	25847,5	,000*
	Özel	113	415,26	46924,5		
Buldukları İl	Aydın	350	371,16	129904,5	54020,5	,007*
	Denizli	350	329,84	115445,5		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Cinsiyet değişkeninin bilişsel alt boyutunun anlamlılık düzeyi sonucu incelendiğinde p değerinin ,772 olduğu görülmektedir. Bu değer ,05'ten büyük çıkması sebebiyle kız ve erkek öğrencilerin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=60458$, $p > 0,05$). Dolayısıyla buradan cinsiyet değişkeninin bilişsel alt boyut kısmında anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna varılabilir.

Ek olarak ortalamaları kıyaslanan okul türü değişkenine göre p değeri ,000 çıktığı ve bu değer ,05'ten küçük olduğu için devlet ve özel okuldaki öğrencilerin bilişsel alt boyut sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Mann-Whitney U testi sonucunda bu farklılığın, özel okuldaki öğrencilerin bilişsel alt boyutlarının ($X_{ort}=415,26$) devlet okulundaki öğrencilerin bilişsel alt boyutlarına ($X_{ort}=338,03$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bilişsel boyutunun daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır ($t=25847,5$, $p < 0,05$). Böylelikle araştırma için ele alınan okul türü değişkeninin öğrencilerin bilişsel alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu kanısına ulaşılmıştır.

İllerdeki öğrenci sayısı eşit olan bu çalışmada, Aydın ilindeki öğrencilerin bilişsel alt boyutlarının, Denizli ilindeki öğrencilerin bilişsel alt boyutlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark gözlenmiştir ($t=54020,5$, $p < 0,05$). Bu farklılık için sıra ortalamaları kısmındaki değerlere bakıldığında, Aydın ilinin ($X_{ort}=371,16$) Denizli iline ($X_{ort}=329,84$) göre bilişsel boyutunun daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapılan bu araştırma öğrencilerin buldukları il değişkeninin bilişsel boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu yargısına ulaştırılabilir. Bunların dışında öğrencilerin gitmek istedikleri lise türünün bilişsel boyut açısından incelemeleri ise alt başlıkta ele alınmıştır.

Öğrencilerin Bilişsel Alt Boyutunun "Gitmek İstedikleri Lise Türü" Değişkenine Ait Olan Bulguları

Araştırmanın bu başlığında öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeyleri bağımlı değişkeni, gitmek istedikleri lise türü ise bağımsız değişkeni temsil etmektedir. Burada değişkenler dikkate alınarak, mantıksal ve normallik varsayımları kontrol edilmiştir. Bu bağlamda bağımlı değişkenin eşit aralıklı değerler aldığı, bağımsız değişkenin de birbirinden ayrı bir grup olduğu görülmüştür. Netice olarak, bağımlı ve bağımsız değişken bu alt probleme dair yapılan araştırma için mantıksal varsayımı sağlamıştır.

Araştırmanın normallik varsayımında ise verilerin normallik uyumunu kontrol edebilmek için Kolmogorov-Smirnov testinde yararlanılmıştır. Bu testte özellikle her bir lise türünün p değeri dikkate alınmıştır. Bu değer $p > 0,05$ olması normalliğin sağlandığını göstermektedir. Bu doğrultuda p değerinin bu koşulu sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Bununla birlikte verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri de incelenmiştir.

Tablo 5. Bilişsel Alt Boyutun Gitmek İstedikleri Lise Türü Değişkenine Ait Normallik Testi (K-S)

	İstenilen Lise Türü	N	Çarpıklık		Basıklık		Kolmogorov-Smirnov	
			Çarpıklık	SE	Basıklık	SE	W	p
Ortalama	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	91	-,145	,253	1,393	,500	,145	,000
_Biliş	Anadolu Lisesi	243	-,398	,156	-,268	,311	,087	,000
	Sosyal Bilimler Lisesi	105	-,317	,236	,338	,467	,056	,200
	Güzel Sanatlar L.	32	,067	,414	-1,180	,809	,122	,200
	İmam Hatip L.	7	,601	,794	,079	1,587	,166	,200
	Fen Lisesi	159	-,703	,192	,710	,383	,077	,024
	Spor Lisesi	63	-,621	,302	,600	,595	,139	,004

Tablo 5 üzerinden çarpıklık, basıklık değerleri ve Kolmogorov-Smirnov bölümünden p değerlerine dair kısımlar incelenmiştir. Çarpıklık için her bir lise türünün (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi- fen lisesi- spor lisesi) dağılımının -1 ile +1 arasında değer aldığı görülmektedir. Basıklık değerlerine bakıldığında ise lise türlerinden bazılarının (Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- imam hatip lisesi- fen lisesi- spor lisesi) dağılımının -1 ile +1 arasında olduğu, bazılarının (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- güzel sanatlar lisesi) ise -1,96 ile +1,96 arasında olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 değer aralığında olması normal dağılımın sağlandığını gösterirken, bazı istisnai durumlarda da katsayılarının $\pm 1,96$ aralığında değerler almasının da normal dağılım için uygun olduğu kabul edilmiştir (Morgan vd. tarafından aktaran Can, 2019). Bu durum Kolmogorov-Smirnov değerlerinde ise bazı lise türlerinde (sosyal bilimler lisesi- güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi) $p > ,05$ iken, bazı lise türlerinde (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- Anadolu lisesi- fen lisesi- spor lisesi) ise $p < ,05$ olduğu görülmektedir. Bu durum sosyal bilimler lisesi, güzel sanatlar lisesi, imam hatip lisesi açısından verilerin normalliği sağladığını gösterirken; mesleki ve teknik Anadolu lisesi, Anadolu lisesi, fen lisesi ve spor lisesi açısından da verilerin normal dağılmadığını ortaya çıkarmaktadır. Bunlara ek olarak bir de bilişsel alt boyutun varyanslarının homojenliği test edilerek, verilerle ilgili başka bir açı ele alınmıştır.

Tablo 6. Bilişsel Alt Boyutun Varyanslarının Homojenliği Testi (Levene's)

F	df1	df2	p
3,252	6	693	,004

Levene's testi sonucuna göre p değeri ,004 olarak bulunmuştur. Bu değer ,05'ten küçük olması sebebiyle öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeylerinin lise türleri içerisinde eşit varyansa sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda lise türlerinin öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeylerinde varyans homojenliği açısından farklı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla varyansların homojenliğine bakılan öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeyleri ve istenilen lise türü değişkenlerinde varyans homojenliği denkleğini sağlamamıştır.

Varyans homojenliğini sağlamayan değişkenler kullanılarak bir de bilişsel alt boyut düzeylerinin lise türlerinin ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını görebilmek amacıyla non-parametrik testlerden Kruskal-Wallis tekniği yapılmıştır. Bu testin dışında "Post Hoc Test"e başvurulmuştur. Varyansların eşit olmaması durumunda hem tutucu hem de dikkatli karşılaştırmaların yapılabilmesi için "Tamhane's T2" seçilebilmektedir (Hochberg ve Tamhane'den aktaran Kayri, 2009). Burada da karşılaştırma yapmak amacıyla seçilmiştir. Her iki teste dair veriler alttaki Tablo 7'de bir arada sunulmuştur.

Tablo 7. Bilişsel Alt Boyutun Gitmek İstedikleri Lise Türüne göre Kruskal-Wallis Analiz Sonucu

Lise Türleri	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	η^2	p	Anlamlı Fark
Mesleki ve Teknik A. L.	91	218,41	6	142,471	0,203	,000	1-2; 1-3; 1-6
Anadolu Lisesi	243	324,54					2-3; 2-6
Sosyal Bilimler Lisesi	105	425,22					3-4; 3-7
Güzel Sanatlar Lisesi	32	238,73					4-6
İmam Hatip Lisesi	7	301,57					6-7
Fen Lisesi	159	477,04					
Spor Lisesi	63	259,75					

1: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 2: Anadolu Lisesi, 3: Sosyal Bilimler Lisesi, 4: Güzel Sanatlar Lisesi, 5: İmam Hatip Lisesi, 6: Fen Lisesi, 7: Spor Lisesi

Yapılan Kruskal-Wallis testine göre p değeri ,000 çıkmıştır. Bu değer ,05'ten büyük olmaması sebebiyle öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeylerinin gitmek istedikleri lise türlerinden en az ikisi arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu durumda lise türlerinin öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığına dair hipotez yıkılmıştır. Sonuç olarak gitmek istenilen yedi lise türünden en az ikisinin ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu kabul edilmiştir [$\chi^2_{(6)}=142,471$, $p<0,05$]. Ayrıca farklılığın hangi lise türleri arasında olduğunu görmek açısından Tamhane's T2 testi yapılmış ve neticesinde ortaokulda öğrenim gören sekizinci sınıf öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeylerinde gitmek istenilen lise türü değişkeni etkili bir değişken olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin bilişsel alt boyut düzeyleri ile gitmek istedikleri lise türü değişkeni arasındaki sonuçlar incelendiğinde, fen lisesi ($X_{ort}=477,04$), sosyal bilimler lisesi ($X_{ort}=425,22$), Anadolu lisesi ($X_{ort}=324,54$), imam hatip lisesi ($X_{ort}=301,57$), spor lisesi ($X_{ort}=259,75$), güzel sanatlar lisesi ($X_{ort}=238,73$) ve son olarak mesleki ve teknik Anadolu lisesi ($X_{ort}=218,41$) şeklinde büyükten küçüğe doğru ortalamalar sıralanmıştır. Bir araştırmanın fark büyüklüğü 0,01 değerinde az, 0,06 değerinde orta ve 0,14 değerinde ise büyük etkiye sahiptir (Green ve Salkind'den aktaran Can, 2019). Buradan yola çıkıldığında araştırmanın karşılaştırılan bilişsel alt boyut düzeyleri arasındaki farkın büyüklüğünün $\eta^2=0,203$ düzey olduğu hesaplanmıştır. Bunlara ek olarak, yapılan çoklu karşılaştırma sonucunda mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile sosyal bilimler lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile fen lisesi; Anadolu lisesi ile sosyal bilimler lisesi, Anadolu lisesi ile fen lisesi; sosyal bilimler lisesi ile güzel sanatlar lisesi, sosyal bilimler lisesi ile spor lisesi; güzel sanatlar lisesi ile fen lisesi; fen lisesi ile spor lisesi arasında farklılığın ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu karşılaştırmalara aynı sıra gözetilerek tek tek değinildiğinde;

- Anadolu lisesini tercih eden öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Sosyal bilimler lisesini tercih eden öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Fen lisesini tercih eden öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Sosyal bilimler lisesini tercih eden öğrencilerin Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Fen lisesini tercih eden öğrencilerin Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Sosyal bilimler lisesini tercih eden öğrencilerin güzel sanatlar lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Sosyal bilimler lisesini tercih eden öğrencilerin spor lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Fen lisesini tercih eden öğrencilerin güzel sanatlar lisesini tercih eden öğrencilere göre
- Fen lisesini tercih eden öğrencilerin spor lisesini tercih eden öğrencilere göre bilişsel alt boyut düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır ($p<,05$).

Sonuç olarak, bilişsel boyut düzeylerinde gitmek istenilen lise türleri arasında Anadolu lisesi, sosyal bilimler lisesi ve fen lisesinin diğer lise türlerine göre öğrencilerin gözünde daha yüksek bilişsel alt boyutu temsil ettiği söylenebilir. Ayrıca, yukarıdaki lise türlerine dair çıkarımlar incelendiğinde aralarında imam hatip lisesinin olmadığı görülmektedir. Yapılan Post Hoc testinde imam hatip lisesinin diğer lise türleri ile olan bilişsel alt boyut düzeylerinin p değerlerinin ,05'ten büyük olmasından dolayı aralarında anlamlı bir fark görülmemiş ve burada ele alınmamıştır. Bunlardan farklı olarak, bilişsel boyut için bu zamana kadar ki yapılan tüm analizler bir diğer alt boyut olan duyuşsal alt boyutu için de araştırılmıştır. Tüm bu araştırmalar ise araştırmanın üçüncü alt problemi içerisinde ele alınmıştır.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “Öğrencilerin duyuşsal alt boyutu bağımsız değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?” sorusu bu bölümde yer almaktadır. Burada her bir bağımsız değişken bağımlı değişken olan öğrencilerin duyuşsal alt boyutu ile birlikte tek tek incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda da ulaşılan

bulgular normallik uyumu, anlamlılık düzeyi ile ilgili başlıklarda ele alınmıştır. Öğrencilerin gitmek istedikleri lise türü değişkenine dair bulgular ise ayrı bir başlık altında açıklanmıştır.

Duyuşsal Alt Boyut için Değişkenlerin Normallik Uyumu

Bu alt başlıkta cinsiyet, buldukları okul türü ve buldukları il bağımsız değişkenleri ile öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerine dair normallik kontrolü yapılmıştır. Normallik testi için yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları alttaki Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. *Duyuşsal Alt Boyutun Değişkenlere Ait Normallik Testi (K-S)*

	İstatistik	df	p
Cinsiyet	,346	700	,000*
Buldukları Okul Türü	,508	700	,000*
Buldukları İl	,341	700	,000*

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna göre p değerlerinin ,05’ten küçük çıkması normal dağılımın duyuşsal alt boyut düzeylerinde cinsiyet, okul türü ve buldukları il değişkenleri üzerinde sağlanmamasından ötürü bir sonraki aşama olan cinsiyet, okul türü ve buldukları il değişkenlerinin duyuşsal alt boyuttaki anlamlılık düzeyi non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi ile kontrol edilmiştir. Sonuç itibariyle bu testle birlikte öğrencilerin değişkenler açısından duyuşsal alt boyut düzeyleri üzerindeki anlamlılık etkisine ulaşılmıştır. Bu test sonucunda elde edilen bulgular altta yer alan başlık içerisinde aktarılmıştır.

Duyuşsal Alt Boyut için Değişkenlerin Anlamlılık Düzeyi

Araştırmada duyuşsal alt boyutun cinsiyet, buldukları okul türü ve buldukları il değişkenlerine ait anlamlılık düzeyleri alttaki Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. *Duyuşsal Alt Boyutun Değişkenlere Ait Anlamlılık Düzeyi*

		N	X_{ort}	Ss	t	p
Cinsiyet	Kız	344	380,63	130936	50868	,000*
	Erkek	356	321,39	114414		
Buldukları Okul Türü	Devlet	587	349,31	205045	32467	,722
	Özel	113	356,68	40305		
Buldukları İl	Aydın	350	355,44	124403,5	59521,5	,518
	Denizli	350	345,56	120946,5		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 9 incelendiğinde, p değerinin ,000 çıkması her iki cinsiyetin sıra ortalamalarında anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir ($p < 0,05$). Ayrıca Mann-Whitney U testine göre kızların duyuşsal alt boyut düzeyleri (Ortanca=46) ile erkeklerin duyuşsal alt boyut düzeyleri (Ortanca=44) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılık her iki cinsiyetin sıra ölçeği puanlarının ortalamaları dikkate alındığında, sıra ortalaması yüksek olan kız öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerinin, erkek öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Tüm bu sonuçlar, cinsiyet değişkeninin öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermiştir.

Tablo 9’da p değerinin ,722 çıkmasından dolayı devlet ve özel okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Burada eğer p değeri ,05’ten küçük çıksaydı o zaman bağımsız değişkenin sıra ortalamaları arasında anlamlı fark olacaktı. Ancak ortaya çıkan p değeri bu koşulu sağlamamıştır. Ortaya çıkan p değeri her ne kadar bu koşulu sağlamamış olsa da bir önceki yapılan normallik testini destekler nitelikte bir bulgu olduğu söylenebilir.

Bunun dışında öğrencilerin buldukları okul türlerine göre sıra ortalamaları hakkında çıkarım yapılacak olursa, devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeyleri (Ortanca=45) ile özel okulda öğrenim gören öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeyleri (Ortanca=45) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t=32467$, $p > 0,05$). Netice itibariyle bağımsız değişken olan öğrencilerin

buldukları okul türünün, bağımlı değişken olan öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Ortaya çıkan sonuca göre, p değerinin ,518 olduğu görülmektedir. Bu değer 0,05'ten büyük olması, Aydın ve Denizli illerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını söylemektedir. Aydın ilinde öğrenim gören öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeyleri (Ortanca=45) ile Denizli ilinde öğrenim gören öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeyleri (Ortanca=45) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır ($t=59521,5$, $p>0,05$). Sonuç itibarıyla, öğrencilerin buldukları il değişkeninin duyuşsal alt boyutları açısından anlamlı bir etkisinin olduğu söylenemez. Bu durum bir önceki bağımsız değişken olan öğrencilerin okul türü değişkeni ile benzerlik göstermiştir. Öğrencilerin duyuşsal boyutu açısından son olarak bir de öğrencilerin gitmek istedikleri lise türü değişkeni ile olan durumu incelenmiştir. Bununla ilgili yapılan analizler ise alttaki başlık içerisinde şekillenmiştir.

Öğrencilerin Duyuşsal Alt Boyutunun "Gitmek İstedikleri Lise Türü" Değişkenine Ait Olan Bulguları

Öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerinin gitmek istedikleri lise türü değişkenine göre normal dağılımın gerçekleşip gerçekleşmediğini görmek amacıyla normallik testi uygulanmıştır. Aynı zamanda çarpıklık ve basıklık değerleri de incelenmiştir. Normallik testi sonucu ortaya çıkan değerlerle birlikte yorumları bu bölümde yer almaktadır.

Tablo 10. Duyuşsal Alt Boyutun Gitmek İstedikleri Lise Türü Değişkenine Ait Normallik Testi (K-S)

	İstenilen Lise Türü	N	Çarpıklık		Basıklık		Kolmogorov-Smirnov	
			Çarpıklık	SE	Basıklık	SE	W	P
Ortalama	Mesleki ve Teknik A. L.	91	-,271	,253	-,366	,500	,085	,115
_Duyuş	Anadolu Lisesi	243	-,444	,156	-,083	,311	,073	,003
	Sosyal Bilimler Lisesi	105	-,361	,236	,894	,467	,077	,145
	Güzel Sanatlar Lisesi	32	-,689	,414	-,255	,809	,183	,008
	İmam Hatip Lisesi	7	-,982	,794	-,563	1,587	,235	,200
	Fen Lisesi	159	-,267	,192	-,144	,383	,108	,000
	Spor Lisesi	63	-,494	,302	-,187	,595	,096	,200

Tablo 10'da çarpıklık, basıklık ve Kolmogorov-Smirnov'da p değerleri incelenmiştir. Çarpıklık için her bir lise türünün (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi- fen lisesi- spor lisesi) dağılımının -1 ile +1 arasında değer aldığı görülmektedir. Basıklık değerlerinde ise her bir lise türünün (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi- fen lisesi- spor lisesi) dağılımının -1 ile +1 arasında değer olduğu görülmektedir. Kolmogorov-Smirnov değerlerine bakıldığında da bazı lise türlerinde (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- imam hatip lisesi- spor lisesi) $p>,05$ iken, bazı lise türlerinde (Anadolu lisesi- güzel sanatlar lisesi- fen lisesi) ise $p<,05$ olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkıldığında mesleki ve teknik Anadolu lisesi, sosyal bilimler lisesi, imam hatip lisesi ve spor lisesi olarak verilerin normal dağıldığı; Anadolu lisesi, güzel sanatlar lisesi ve fen lisesi olarak da verilerin normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır. Bunların dışında bir de duyuşsal alt boyut için varyansların homojenliği test edilmiştir.

Tablo 11. Duyuşsal Alt Boyutun Varyanslarının Homojenliği Testi (Levene's)

F	df1	df2	p
4,362	6	693	,000

Duyuşsal alt boyutun varyanslarının homojenliği testine göre p değeri ,05'ten küçük çıkmıştır ($p=,000$). Bu sebepten ötürü bağımsız değişken olan lise türleri bazında öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerinin varyansları eşit dağılmadığı bulgusu oluşmuştur. Dolayısıyla Levene Testi, öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerinin lise türleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya koyduğundan söz etmektedir.

Varyans homojenliği sağlanmayan duyuşsal alt boyutun, anlamlı farklılık gösteren lise türlerinin hangileri arasında gerçekleştiğini görmek adına Post Hoc Testi kısmından Tamhane's T2 seçilerek, gerekli

istatistiksel işlemleri yapılmıştır. Bunların öncesinde ise verilerin anormal dağılım göstermesinden dolayı Kruskal-Wallis testinden yararlanılarak, duyuşsal alt boyutta lise türlerinin ortalamaları karşılaştırılmıştır. Lise türlerinin sıra ortalamaları arasında farklılık olup olmadığı kontrol edilmiştir. Her iki testten çıkan sonuçlar harmanlanarak alttaki Tablo 12’de ortaya koyulmuştur.

Tablo 12. *Duyuşsal Alt Boyutun Girmek İstedikleri Lise Türüne göre Kruskal-Wallis Analiz Sonucu*

Lise Türleri	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	η^2	p	Anlamlı Fark
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	91	263,70	6	32,337	0,046	,000	1-3; 1-6; 1-7
Anadolu Lisesi	243	333,85					2-3
Sosyal Bilimler Lisesi	105	407,95					
Güzel Sanatlar Lisesi	32	336,81					
İmam Hatip Lisesi	7	307,29					
Fen Lisesi	159	378,82					
Spor Lisesi	63	384,63					

1: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 2: Anadolu Lisesi, 3: Sosyal Bilimler Lisesi, 4: Güzel Sanatlar Lisesi, 5: İmam Hatip Lisesi, 6: Fen Lisesi, 7: Spor Lisesi

Yapılan Kruskal-Wallis testi, p değerinin ,05’ten küçük çıkması sonucunda öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerinin karşılaştırılan lise türleri arasında anlamlı fark yoktur şeklindeki hipotezini kabul etmemiştir. Bir başka deyişle, duyuşsal alt boyutta lise türlerinin en az ikisinin ortalamaları arasında fark olduğu tespit edilmiştir [$\chi^2_{(6)}=32,337$, $p<0,05$]. Görüldüğü üzere bu farklılığı sağlayan lise türü değişkeni, öğrencilerin duyuşsal alt boyut düzeylerinde etkili bir değişken olma özelliği taşımaktadır.

Tablo 12 üzerinden öğrencilerin sıra ortalamaları incelendiğinde, sosyal bilimler lisesi ($X_{ort}=407,95$), spor lisesi ($X_{ort}=384,63$), fen lisesi ($X_{ort}=378,82$), güzel sanatlar lisesi ($X_{ort}=336,81$), Anadolu lisesi ($X_{ort}=333,85$), imam hatip lisesi ($X_{ort}=307,29$) ve son olarak mesleki ve teknik Anadolu lisesi şeklinde büyükten küçüğe sıralamanın gerçekleştiği görülmektedir. Araştırmanın etki büyüklüğüne bakıldığında ise ortaya çıkan farklılığın $\eta^2=0,046$ düzeyde çıktığı görülmüştür. Böylelikle duyuşsal alt boyutta öğrencilerin farklı lise türü tercihlerinde değişim orta düzeyde gerçekleşmiştir.

Genel itibarıyla duyuşsal alt boyutta farklılığın ortaya çıkmasına etki eden lise türlerinin belirlenmesi adına yapılan Tamhane’s T2 üzerinden mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile sosyal bilimler lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile fen lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile spor lisesi, Anadolu lisesi ile sosyal bilimler lisesi arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal bilimler, fen ve spor lisesini tercih eden öğrencilerin, mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre duyuşsal alt boyut düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır ($p<,05$). Sonuç olarak mesleki ve teknik Anadolu lisesinin diğer lise türlerine göre daha fazla uygulama ağırlıklı bir eğitimin gerçekleştiği lise türü olduğu düşünüldüğünde, bu çıkarımın ortaya çıkan bulgu ile tutarlı olduğu söylenebilir. Bunların dışında, araştırmanın diğer alt problemlerinden dördüncü alt problem olan, psikomotor alt boyutu ile ilgili yapılan incelemeler alttaki başlık içerisinde ele alınmıştır.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde “Öğrencilerin psikomotor alt boyutu bağımsız değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?” alt problemi üzerinden hareket edilmiştir. Bu alt problemde her bir bağımsız değişken için normallik uyumu kontrol edilmiştir. Yapılan incelemelere dair bulgular alt başlık içerisinde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Psikomotor Alt Boyut için Değişkenlerin Normallik Uyumu

Öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin bağımsız değişkenlerde normal dağılım gösterip göstermediğini öğrenmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Ortaya çıkan değerler alttaki Tablo 13’te yansıtılmıştır. Burada p değerinin 0,05’ten büyük çıkıp çıkmadığına göre normallik uyumu ele alınmıştır.

Tablo 13. Psikomotor Alt Boyutun Değişkenlere Ait Normallik Testi (K-S)

	İstatistik	df	p
Cinsiyet	,346	700	,200
Buldukları Okul Türü	,508	700	,182
Buldukları İl	,341	700	,200

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Kolmogorov-Smirnov testine göre cinsiyet, okul türü ve buldukları il değişkenlerinde p değerleri 0,05'ten büyük çıkmıştır. Bu sonuç, psikomotor alt boyut düzeylerinde cinsiyet, okul türü ve buldukları il değişkenlerinin normal dağılım gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bu durumda öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin cinsiyet, okul türü ve buldukları il değişkenleri açısından anlamlılık düzeylerini tespit etmek için bağımsız gruplar t- testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin bulgular ise alttaki başlıkta yer almaktadır.

Psikomotor Alt Boyut için Değişkenlerin Anlamlılık Düzeyi

Araştırmanın psikomotor alt boyutun bağımsız değişkenlerden cinsiyet, buldukları okul türü ve buldukları il değişkenlerine ait anlamlılık düzeyleri Tablo 14'te aktarılmıştır.

Tablo 14. Psikomotor Alt Boyutun Değişkenlere Ait Anlamlılık Düzeyi

		N	X_{ort}	Ss	sd	t	p
Cinsiyet	Kız	344	3,18	0,61	698	4,209	,000*
	Erkek	356	2,98	0,62			
Buldukları Okul Türü	Devlet	587	3,12	0,61	698	4,025	,000*
	Özel	113	2,86	0,65			
Buldukları İl	Aydın	350	3,09	0,61	698	0,393	,695
	Denizli	350	3,08	0,64			

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Yapılan bağımsız gruplar t-testinde Levene's testini ilgilendiren kısımdan varyansların homojenliği sağladığı görülmüştür. Burada psikomotor alt boyutunun cinsiyetlerin varyansları arasında anlamlı bir fark olduğu söylenmektedir. Dolayısıyla t-testinde p değerine bakmak için varyansların eşit olduğu bölümden devam edilmiştir.

Cinsiyet değişkeninde kız ve erkek öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalamaları arasında fark olup olmadığını gösteren bağımsız gruplar için t-testinin p değeri, ,000 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan p değeri dikkate alındığında, ,05' ten küçük çıktığı için cinsiyet değişkeninin ortalamaları arasında anlamlı fark vardır hipotezi kabul edilmiştir. Başka bir deyişle, cinsiyetlerin ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Davranış Yatkinliği Algı Ölçeği'nde (DYAÖ), cinsiyet değişkeninin öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testinde, ölçekte kız öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeyleri ortalaması ($X_{ort}=3,18$) ile erkek öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeyleri ortalaması ($X_{ort}=2,98$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{(698)}=4,209$, $p < 0,05$]. Böylelikle cinsiyet değişkeninin öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Yukarıdaki Tablo 14 ele alınmadan önce öğrencilerin buldukları okul türü açısından Levene's testinde varyansların homojenliğini sağlaması koşulu kontrol edilmiştir. Koşul sağlandıktan sonra buradaki değerler varyans homojenliğini sağlayan kısımdakiler olarak bu Tablo 14'te aktarılmıştır. Buna göre de p değeri yorumlaması yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 14'te görüldüğü üzere, öğrencilerin buldukları okul türü değişkeninde, devlet okulunda ve özel okulda öğrenim gören öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalamaları arasında fark olup olmadığını kontrol etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testinin p değeri, ,000 şeklinde bulunmuştur. Bu değer ,05'ten küçüktür. Dolayısıyla öğrencilerin buldukları okul türü değişkenine dair olan ortalamalar arasında anlamlı fark olduğu hipotezi kanıtlanmıştır. Bu hipotez, öğrencilerin buldukları okul türü

değişkenine ilişkin ortalamalar arasında istatistiksel bir farkın görüldüğünü ve bu farklılığın anlamlı olduğunu söylemektedir.

Davranış Yatkinlığı Algı Ölçeği'nde (DYAÖ), öğrencilerin buldukları okul türü değişkeninin psikomotor alt boyut düzeyleri üzerinde anlamlı etkisinin sorgulandığı bağımsız gruplar t-testinde, ölçekte devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeyleri ortalaması ($X_{ort}=3,12$) ile özel okulda öğrenim gören öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeyleri ortalaması ($X_{ort}=2,86$) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [$t_{(698)}=4,025$, $p<0,05$]. Buna paralel olarak, öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinde buldukları okul türlerinin anlamlı bir etkisi olduğu kabul edilmiştir.

Öğrencilerin buldukları il değişkeni üzerinden yapılan Levene's testi sonucunda bağımlı değişkenin bağımsız değişkenin gruplarında eşit varyansa sahip olduğu görülmüştür. Bu sebeple bağımsız gruplar t-testi için varyansların eşit olduğu bölümden devam edilmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda ise p değerinin ,695 olduğu görülmektedir. Bu değer ,05'ten büyüktür. Bunun sonucunda öğrencilerin buldukları il değişkeni Aydın ve Denizli ili sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>0,05$). Bunun dışında Aydın ilinde öğrenim gören öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin (Ortanca=53), Denizli ilinde öğrenim gören öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerine (Ortanca=52) göre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t_{(698)}=0,393$, $p>0,05$). Dolayısıyla öğrencilerin buldukları il değişkeninin psikomotor alt boyut düzeylerine anlamlı bir etkisinin olması söz konusu değildir. Bir diğer değişken olan öğrencilerin gitmek istedikleri lise türünün psikomotor alt boyut düzeyleri üzerindeki etkisine bakmak için yapılacak olan analiz aşamaları ise bir sonraki başlık altında yapılmıştır.

Öğrencilerin Psikomotor Alt Boyutunun "Gitmek İstedikleri Lise Türü" Değişkenine Ait Olan Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde psikomotor alt boyutun, öğrencilerin gitmek istedikleri lise türlerine göre normallik uyumu, varyans homojenliği ve lise türleri arasındaki farkın hangileri tarafından gerçekleştiği ya da gerçekleşmediği ile ilgili bulgular yer almaktadır. Araştırma için öncelikle öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin, gitmek istenilen lise türü değişkeninde normallik uyumu kontrol edilmiştir. Buradan çıkan sonuca göre diğer işlemlere devam edilmiştir.

Tablo 15. Psikomotor Alt Boyutun Gitmek İstedikleri Lise Türü Değişkenine Ait Normallik Testi (K-S)

	İstenilen Lise Türü	N	Çarpıklık		Basıklık		Kolmogorov-Smirnov	
			Çarpıklık	SE	Basıklık	SE	W	p
Ortalama	Mesleki ve Teknik A. L.	91	-,067	,253	-,476	,500	,061	,200
_Psiko	Anadolu Lisesi	243	-,189	,156	-,360	,311	,058	,049
	Sosyal Bilimler Lisesi	105	-,332	,236	-,026	,467	,063	,200
	Güzel Sanatlar Lisesi	32	-,196	,414	-,755	,809	,100	,200
	İmam Hatip L.	7	,391	,794	-,975	1,587	,208	,200
	Fen Lisesi	159	,101	,192	-,054	,383	,065	,094
	Spor Lisesi	63	-,319	,302	-,422	,595	,081	,200

Öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin gitmek istedikleri lise türü değişkeni ile olan normallik testinde, çarpıklık, basıklık ve Kolmogorov-Smirnov bölümlerindeki değerlere Tablo 15 üzerinden bakılmıştır. Çarpıklık için her bir lise türünün (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi- fen lisesi- spor lisesi) dağılımının -1 ile +1 arasında değer aldığı görülmektedir. Basıklık değerlerinde ise her bir lise türünün (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi- fen lisesi- spor lisesi) dağılımının -1 ile +1 arasında değer olduğu görülmektedir. Kolmogorov-Smirnov için bakıldığında da lise türlerinden bazıları (mesleki ve teknik Anadolu lisesi- sosyal bilimler lisesi- güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi- fen lisesi- spor lisesi) ,05'ten büyük, bazıları ise (Anadolu lisesi) ,05'ten küçüktür. Bunun neticesinde, lise türlerinden sadece Anadolu lisesine ait verilerin normal dağılmadığı, diğer lise türlerinin hepsinde verilerin normal dağıldığı sonucuna varılmıştır. Yapılan analizin devamında psikomotor alt boyutun gitmek istenilen lise türü bağlamında varyans homojenliğini kontrol etmek için Levene's testi uygulanmıştır.

Tablo 16. Psikomotor Alt Boyutun Varyanslarının Homojenliği Testi (Levene's)

F	df1	df2	p
,963	6	693	,449

Levene's testinden çıkan sonuca bakıldığında, p değerinin ,449 olduğu görülmektedir. Bu değer $p > ,05$ 'ten büyük çıkması ile lise türlerinin arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmadığı hipotezi kabul edilmiştir. Bu hipotez ile öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin gitmek istenilen lise türü değişkeninde varyansların eşit dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Varyansların eşitliği sınıandıktan sonra psikomotor alt boyutunda gitmek istenilen lise türlerinin ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını öğrenmek amacıyla parametrik testlerden Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu analiz, varyansların eşitliğinin sağlanmasından dolayı tercih edilmiştir. Ayrıca lise türü değişkeninin sayıca fazla olmasından dolayı grup varyansı eşitliği kısmından Tukey seçeneği tercih edilmiştir. Çıkan sonuçlar aşağıdaki Tablo 17'de belirtilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Psikomotor Alt Boyut Düzeylerinin Gitmek İstedikleri Lise Türü Değişkenine göre Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Lise Türleri	N	Sıra Ortalaması	sd	η^2	F	p	Anlamlı Fark
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	91	3,0750	6	0,009	1,051	,391	
Anadolu Lisesi	243	3,0985					
Sosyal Bilimler Lisesi	105	3,1619					
Güzel Sanatlar Lisesi	32	3,1305					
İmam Hatip Lisesi	7	3,1681					
Fen Lisesi	159	2,9837					
Spor Lisesi	63	3,0532					

1: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 2: Anadolu Lisesi, 3: Sosyal Bilimler Lisesi, 4: Güzel Sanatlar Lisesi, 5: İmam Hatip Lisesi, 6: Fen Lisesi, 7: Spor Lisesi

Farklı illerde ve okul türünde bulunan toplam 700 kişilik bir öğrenci grubunun, gitmek istedikleri lise türlerine göre psikomotor düzeylerinde fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan Tek Yönlü ANOVA üzerinden çoklu karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Testin neticesinde, mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalaması ($X_{ort}=3,0750$), Anadolu lisesini tercih eden öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalaması ($X_{ort}=3,0985$), sosyal bilimler lisesini tercih eden öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalaması ($X_{ort}=3,1619$), güzel sanatlar lisesini tercih eden öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalaması ($X_{ort}=3,1305$), imam hatip lisesini tercih eden öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalaması ($X_{ort}=3,1681$), fen lisesini tercih eden öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalaması ($X_{ort}=2,9837$) ve spor lisesini tercih eden öğrencilerin psikomotor alt boyut düzeylerinin ortalamasının ($X_{ort}=3,0532$) en az ikisi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F_{(6-693)}=1,051$, $p > ,05$]. Test sonucunda ortaya çıkmış olan etki büyüklüğü ise $\eta^2=0,009$ düzeyinde bulunmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada sekizinci sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinin belirlenmesinde davranış yatkınlığı alguları incelenmiştir. Araştırmanın birinci alt probleminde öğrencilerin hesaplanan davranış yatkınlığı alt boyutlarının aritmetik ortalama sonucu baskın olandan en düşük düzeye doğru bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alt boyut ortalaması şeklinde sıralandığı görülmüştür. Ayrıca, alt boyutların ortalamaları değer aralıklarına göre bilişsel, duyuşsal "Katılıyorum", psikomotor "Az Katılıyorum" düzeylerine karşılık gelmiştir. Bu durum öğrencilerin alt boyutlarda bilişsel ve duyuşsal alanlara daha yatkın olduklarını, psikomotor alt boyutu içeren alanlara ise daha düşük düzeyde davranış yatkınlıkları olduğunu göstermektedir. Alan yazında ortaokulda yer verilen Türkçe, Matematik, Fen, Din kültürü ve ahlak bilgisi, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Müzik, Beden Eğitimi gibi derslerin öğretim programlarındaki kazanımlarını Bloom Taksonomisi açısından inceleyen araştırma sonuçlarına göre davranışların alt düzey olan anlama, uygulama basamağında ağırlıkta olduğu ve üst düzey olan değerlendirme, yaratma basamaklarına çok az yer verildiği görülmüştür (Gökler ve diğerleri, 2012; Gündüz, 2009; Kablan ve diğerleri, 2013; Kaplan, 2021; Oran & Karalı,

2019; Tezcan-Şirin ve diğerleri, 2022; Yıldız, 2021). Ayrıca Müzik dersinde duyuşsal alanda kazanımlar yeterli seviyede değilken, psikomotor alanda kazanımların yeterli olduğu saptanmıştır (Akarsu, 2017). Başka çalışmalarda da Fen ve Beden Eğitimi gibi derslerde psikomotor alan ile ilgili kazanımların artırılması gerektiği tespit edilmiştir (Güllü ve diğerleri, 2011; Karpuz, 2023; Tezcan-Şirin ve diğerleri, 2022). Alan yazındaki bu sonuçlar 8. sınıf öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal alanda baskın, psikomotor da düşük düzeyde olmaları, almış oldukları derslerin öğretim programlarındaki üzerinde durulan davranış alanlarıyla paralellik göstermiştir. Araştırmanın birinci alt probleminde bir diğer sonuç ise bilişsel alanı ölçen maddeler içerisinde “Bireysel farklılıkların önemini bilirim.”, duyuşsal alanı ölçen maddeler içerisinde “Bağımsızlık yolunda atılan adımları takdir ederim.”, psikomotor alanı ölçen maddeler içerisinde ise “Kendi başıma pasta yapımında kullanılan malzemeleri uygun bir biçimde karıştırırım.” maddesi öğrencilerin en yüksek katılma düzeyi gösterdiği maddelerdir. En düşük katılma düzeyi gösterdikleri maddelere bakıldığında da bilişsel alanda “Robotik teknolojinin tasarım sürecini bilirim.”, duyuşsal alanda “Bilim ve teknolojiyle ilgili bir dergiye aboneyim.”, psikomotor alanda “Herhangi bir kumaşın asıl yapısını el yordamıyla farkına varırım.” maddesi olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, bilişsel alt boyut öğrencilerin alt boyutlar arasında en baskın olan alt boyutu olduğunu göstermiştir. Görüldüğü üzere öğrenciler edindikleri bilgileri bilişsel düzeyden öteye geçirmek ve yaşama yansıtmak konusunda biraz daha düşük düzeyde kalmışlardır. Bu durum için sınav odaklı bir anlayışın olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Tüm bu çıkan sonucu destekler nitelikte Azili ve Tutkun (2021) yaptıkları çalışmada, sekizinci sınıflara eğitim veren öğretmenlerin lise giriş sınavları hakkında ortaokul öğretim programlarındaki kazanımlarla sınav sorularındaki zorluk derecesini uyumlu bulduklarını fakat soruların üst düzey becerileri ölçmede yeterli uyumu sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Buradan da öğrencilerin eğitiminde bilişsel alana göre duyuşsal ve psikomotor alanda yeterli seviyeye ulaşılmadığı sonucu çıkartılabilir. Ayrıca lise tercihi açısından da alt boyutları ölçen maddeler içerisinde her alt boyut için öğrencilerin en yüksek verdikleri maddenin temel düzeyde kaldığı ve öğrencilerin Anadolu, sosyal bilimler, mesleki ve teknik Anadolu lisesi için istenen öğrenci özelliklerini barındıran maddelere yoğunlaştıkları çıkarımı yapılabilir. Öğrencilerin en düşük katılma düzeyine sahip oldukları maddelerin ise fen lisesi için istenen öğrenci özelliklerine yönelik olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çıkarımlar öğrencilerin lise tercihleriyle de paralellik göstermiştir.

Araştırmanın değişkenler açısından sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet değişkeni için bilişsel alanda anlamlı bir etki görülmemiştir ancak duyuşsal ve psikomotor alanda anlamlı bir etki bulunmuştur. Bu demek oluyor ki her iki cins bilişselde çok ayrışmamış ancak erkekler bu alanda kızlara göre biraz daha yatkındır. Duyuşsal ve psikomotor alana geldiklerinde kız öğrencilerin her iki alanda da erkek öğrencilerden daha yatkın oldukları gözlenmiştir. Sonuç olarak kızların psikolojik özellikleri de göz önüne alındığında duygularının farkına varma, isteklerini davranışlara dökme gibi duyuşsal süreçleri gerçekleştirmede becerileri daha yüksek olduğu aşıkardır. Erkeklerin de fizyolojik özellikleri düşünüldüğünde psikomotor alan yerine sadece bilişsel alanda yüksek bir yatkınlık göstermiş olmaları, kas güçlerini kullanabilecekleri yetilerinin farkında olmadıklarını veya bu yetilerini göstermekten kaçındıkları anlamını doğurabilir.

Araştırmanın bir başka sonucuna göre, her üç alanda da Aydın ilinde öğrenim gören sekizinci sınıf öğrencileri Denizli iline göre daha yüksek düzeyde yatkınlık göstermiştir. Özel okullardaki öğrencilerin ise bilişsel ve duyuşsal alanları psikomotor alanlarına göre daha yüksek düzeyde çıkmıştır. Öğrencilerin gidebilecekleri okulları belirlerken, etkilendikleri faktörleri okul ve eğitim şeklinde ayırmış olan Zobar (2006), okul türleri ve okul seçimini etkileyen bu faktörlerin arasında farklılık görmüştür. Öğrenciler devlet ve özel olmak üzere eğitime yaklaşımları genellikle farklı olan iki tür okulda eğitim görmektedirler. Bu okullarda aynı bilgiler öğrencilere aktarılmaktadır fakat bu bilgileri uygulamaya dökmek konusunda farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklardan doğan ve öğrencilerin okul seçimini de etkileyen bu süreci Calsamiglia ve diğerleri (2021) özel okul tanımlaması yapıp, çözüm olması adına da okul seçimi anında çıkan sorunları Boston Mekanizmasına (BM) sunmuşlardır. Yapılan çalışmanın da devlet okullarını daha iyi bir seviyeye getirdiğini düşünmüşlerdir. Dolayısıyla öğrencileri okul seçimleri sırasında buldukları okul ve il türlerinden araştırmanın mümkün olmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin öğrenme ve öğretme süreçlerinden yaşantılarına kadar her aşamasında bilmeden edindikleri gizil şekilde meydana gelen davranışları vardır. Bu davranışlar sosyal ve kültürel çevreden beslenmektedir. Öğrencilerin davranış alanlarının da bu yönde bir değişim göstermesi beklenir. Rix ve Ingham (2021) araştırmalarında öğrencilerin yapmış oldukları eğitsel seçimlerin yaşam sürecini, kimlik oluşumunu ve çevre ile ilişkilerini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Buradan yola çıkıldığında araştırmanın da temelinde yer alan, öğrencilerin gitmek istedikleri lise tercihleri doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara göre Anadolu, sosyal bilimler ve fen lisesini tercih eden öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre bilişsel alt boyut düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Buradan bilişsel alanları yüksek düzeyde olan öğrencilerin bilgi ağırlıklı öğrenmenin yoğun olduğu ve bilişsel davranış alanlarının daha çok aktif olması gerektiği lise türlerini tercih ettikleri görülmüştür. Mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilerinde bu öğrencilere göre bilişsel alanlarının biraz daha düşük düzeyde görülmesinin sebebi olarak bu lise türünde bilgi gerekli olmasının dışında uygulama gerektiren derslerin daha fazla olduğu söylenebilir. Ayrıca Demir (2017), öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih etmelerinde cinsiyet, öğrencinin mesleki teknik eğitim bilgisi gibi değişkenlerde anlamlı farklılıkların olduğunu bulmuştur. Bununla birlikte öğrencilerin mesleki teknik eğitime karşı olumsuz algılarının da olduğu sonucuna varmıştır. Aypay (2003) ise araştırmasında kırsal kesimden gelen öğrencilerin meslek liselerine göre genel liseleri daha çok tercih ettiklerini ve öğrencilerin tercihlerinde dolaylı olarak aile faktörünün etkili olduğunu belirtmiştir. Her iki araştırma sonucuna göre öğrenciler mesleki teknik eğitimin verildiği liselere mesafelidirler. Bunun dışında, sosyal bilimler ve fen lisesini tercih eden öğrencilerin güzel sanatlar ve spor lisesini tercih eden öğrencilere göre bilişsel alt boyut düzeylerinin anlamlı olarak yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu durum için de bilişsel alanı yüksek çıkan öğrencilerin sanat alanında bilgi ve beceri sahibi olması ve spor alanında gerekli performansları sergilemesi gereken liselere göre bu düzeyi elde ettiği görülmektedir. Bilişsel boyutta öğrencilerin davranış alanlarına göre uygun olan lise türlerinde tercihlerinin şekillendiği görülmüştür.

Aynı zamanda sosyal bilimler, fen ve spor lisesini tercih eden öğrencilerin, mesleki ve teknik Anadolu lisesini tercih eden öğrencilere göre duyuşsal alt boyut düzeyleri açısından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki ve teknik Anadolu lisesinin sosyal bilimler, fen ve spor lisesine göre duyuşsal alanda faaliyetlerin daha az yoğunlukta olmasıyla bağdaştırılabilir. Psikomotor alanda da öğrencilerin sadece Anadolu lisesinde normal dağılması öğrencilerin bu alanda kendilerini tanımamaları, LGS'nin bilişsel ağırlıkta olması, çevrenin bu alandaki mesleklere ve buna yönelik açılan liselere bakışı etkileyen faktörler olabilir. Psikomotor alana yönelik lise türlerini tercih eden öğrencilerin cevapları incelendiğinde ise cevaplarının alan ile uyumu sağladığı söylenebilir.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda öğrencilerin sosyal, psikolojik ve aile baskılarından uzak bir şekilde tercihlerini şekillendirmekte zorlandıkları görülmektedir. Öğrenciler bu etkenler doğrultusunda davranış alanlarını keşfedememektedir. Harris (2014), ortaokul öğrencilerinin mesleki eğitimini ilgilendiren çoğu yönde yüksek düzeyde belirsizliklerin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin mesleki anlamda belirsizliklerinin önünü açmak amacıyla tercihlerinde rahatlık sunmak gerekir çünkü en başta lise seçimi ile mesleklerini seçmeye başladıkları bir gerçektir. Her lise bazı özellikleri barındırmaktadır. Öğrenciler yatkın olan davranış alanlarını keşfederek, kendisi için uygun olan lise türünü seçebilmelidir. Bu doğrultuda öğrencinin yatkınlığını algıladığı alan ile başarılı olabileceği lise türünün öngörüsünü yapabilmek adına Davranış Yatkınlığı Algı Ölçeği kullanılarak, bu ölçek ile öğrencilere yöneltme hizmeti sunmak hedef olmuştur.

Sonuç olarak Türkiye'de çok fazla lise türü ve bu liselerin belli başlı bazı özellikleri mevcuttur. Öğrenciler sınav sonuçlarına odaklanırken aslında seçmek istedikleri liselerin özelliklerine değil de sınav sonuçlarının yakın olduğu okulları tercih etmeleri onlara doğru bir tercih şekli gibi gelebilir ancak sınav sonuçları öğrencinin davranışlarının yatkın olduğu liseler hakkında bilgi vermek yerine, sadece puan odaklıdır. Bu araştırmada da öğrencilerin hem liselerin özelliklerini hem de kendi yatkın olduğu davranışların farkında olabilecekleri bir tercihte bulunmalarını sağlamak istenmiştir.

Özetle bu çalışma ile çocuğa “Bu kazanımları kazanmış olabilirsiniz ama sizin bilinçaltında böyle bir yatkınlığınız var. Bu yatkınlığına göre bu alanda başarılı olabilirsiniz” yaklaşımında bulunarak çocuğun kendini keşfetmesi amaçlanmaktadır. Kendini keşfedebilen bir çocuk mutlu, farkındalık sahibi, ileride işinden doyum alan ve yapmış olduğu işte çevresine en iyi hizmeti sunan kişidir. Bu kişilerin çoğalması ile gelecekte daha sağlıklı bir eğitim ortamının olmasına, bilinçli, isteyerek kendine en uygun olan meslek seçimlerinin yapılmasına ortam hazırlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda da öğrencilerin kendi baskın olan davranışlarına uygun olabilecek bir lise türünü seçmeleri hususu ön planda olmuştur. Bu sebeple her bir lise türünün özellikleri, programları, amaçları ve mesleki tercih yönelimleri dikkate alınarak davranış alanları ile ilişkilendirme yapılmıştır. Öğrencilerin bu doğrultuda gitmek istedikleri lise türü ile baskın olduğu alanı karşılaştırma imkânı sunulmuştur. Dolayısıyla öğrenciler ortaokuldan liseye geçerken kademe değiştirmekle kalmıyor mesleki anlamda yollarını da belirliyorlar. Bu sebeple dikkatli verilecek bir karar sağlıklı bir eğitim sürecini ve mesleki yaşamı getireceği düşünülmektedir. Netice itibarıyla bu çalışmayla ortaokul öğrencilerinin lise tercihlerinin belirlenmesinde davranış yatkınlıklarına bakılıp öğrencinin özelliklerine uygun doğru lise türü seçimi yapılabilir ve öğrencilerin mesleki karar vermeleri açısından davranış yatkınlıklarına uygun olan seçim yapmalarına yardımcı olunabilir.

Yazarların Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Bu çalışma, birinci yazarın Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Aralık 2022 tarihinde tamamlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Araştırmada birinci yazarın %90, ikinci yazarın %10 katkı düzeyi bulunmaktadır.

Etik Kurul Kararı: Bu çalışma sorumlu yazarın (birinci yazarın) “8. Sınıf Öğrencilerinin Lise Tercihlerinin Belirlenmesinde Davranış Yatkınlığı Algılarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinin bir bölümü olarak makale halini almıştır. Çalışmanın uygulama aşaması için öncelikle Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik kurulunun 17.11.2021 tarihli 68282350/22021/G021 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır. Bu karar doğrultusunda araştırma, etik kurallara uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulama süreci Kasım 2021- Mayıs 2022 tarihleri arasında kapsamaktadır. Araştırma ölçek geliştirme çalışması olduğu için pilot ve büyük örneklem uygulaması şeklinde iki aşamalı olmuştur. Uygulamalar yüz yüze gönüllülük esasına uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Daha sonrasında ise öğrencilerden elde edilen veriler analiz aşaması sürecinden geçmiştir. Bu çalışmadan çıkan sonuçlar ikinci aşama olan büyük örneklem uygulaması sürecini kapsamaktadır.

Çatışma beyanı: Araştırmanın herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır. Ayrıca araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/ çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Kaynaklar

- Aheisibwe, L., Kobusigye, L. & Tayebwa, J. (2021). Bridging education gap in higher institutions of learning using Bloom’s taxonomy of educational objectives. *African Educational Research Journal*, 9(1), 69-74. [https://doi.org/10.1016/s0738-0593\(03\)00040-3](https://doi.org/10.1016/s0738-0593(03)00040-3)
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J. & Wittrock, M. C. (Eds.) (2018). *Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme ile İlgili Bir Sınıflama* (Çev. D.A. Özçelik). (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Aypay, A. (2003). The tough choice at high school door: an investigation of the factors that lead students to general or vocational schools. *International Journal of Educational Development*, 23(5), 517-527. [https://doi.org/10.1016/s0738-0593\(03\)00040-3](https://doi.org/10.1016/s0738-0593(03)00040-3)
- Azili, E. & Tutkun, Ö. F. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin görüşlerine göre ortaöğretim merkezi sınavı (LGS)’nin üstünlükleri ve sınırlıkları. *Journal of Social Research and Behavioral Sciences*, 7(13), 123-146. <https://doi.org/10.52096/jsrbs.6.1.7.13.7>
- Bağcı-Çetin, B. (2021). *Prososyal davranış psikoeğitim programının okul öncesi dönem 5-6 yaş çocukların prososyal davranışlarına, sosyal duygusal uyumuna ve yaşam doyumuna etkisi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Bostanoğlu, Ş. (2019). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin güzel sanatlar liseleri’ne yönelme durumlarını etkileyen çevresel faktörlerin bazı değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul ili Tuzla – Kadıköy ilçeleri örneği)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Gazi Üniversitesi.
- Calsamiglia, C., Martínez-Mora, F., & Miralles, A. (2021). School choice design, risk aversion, and cardinal segregation. *The Economic Journal*, 131(635), 1081-1104. <https://doi.org/10.1093/ej/ueaa095>
- Can, A. (2019). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (8. Baskı). Pegem Akademi.

8. Sınıf Öğrencilerinin Lise Tercihlerinin...

- Çuhadar-Öncü, E. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinin açık öğretim lisesine geçiş nedenlerine ilişkin öğrenci, okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşleri*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Demir, Ü. (2017). Mesleki ve teknik Anadolu lisesi algısı: Ortaokul 8. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(2), 316-342. <https://doi.org/10.17244/eku.310228>
- Duman, D. (2022). *8. sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinin belirlenmesinde davranış yatkınlığı algılarının belirlenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi].- Pamukkale Üniversitesi.
- Duman, D., & Süral, S. (2023). Developing a behavioral disposition perception scale for determining high school preferences of 8th graders. *International Journal of Education & Literacy Studies (IJELS)*, 11(2), 117-128. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.11n.2p.117>
- Duman, B., & Yakar, A. (2017). Öğretime yönelik duyuşsal farkındalık ölçeği. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 6(1), 200-229. <https://doi.org/10.30703/cije.321453>
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Genç, F. G. (2021). *Annelerin prososyal davranışları ve tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Gökler, Z. S., Aypay, A., & Arı, A. (2012). İlköğretim İngilizce dersi hedefleri kazanımları SBS soruları ve yazılı sınav sorularının Yeni Bloom Taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 1(2), 114-133.
- Güllü, M., Arslan, C., Görgüt, İ., & Uğraş, S. (2011). İlköğretim beden eğitimi dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzunun incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı- 01.02.2011), 122-133.
- Harris, T. (2014). *Secondary school students perceptions of vocational education in Barbados*. [Major research project for MA in international education and development]. University of Sussex.
- Hepkul, A. (2014). Meslek lisesi tercihi sürecinin kişisel olarak incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 41-52. <https://doi.org/10.18037/ausbd.93452>
- Husain, F. N. (2021). Use of digital assessments how to utilize digital Bloom to accommodate online learning and assessments?. *Asian Journal of Education and Training*, 7(1), 30-35. <https://doi.org/10.20448/journal.522.2021.71.30.35>
- İlgül, B. (2022). *Akran zorbalığı ile empatik eğilim, olumlu sosyal davranışlar ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Kablan, Z., Baran, T., & Hazer, Ö. (2013). İlköğretim matematik 6-8 öğretim programında hedeflenen davranışların bilişsel süreçler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 347-366.
- Kaplan, K. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 626-645. <https://doi.org/10.15869/itobiad.836238>
- Karpuz, S. (2023). *Ortaokul 7. sınıf ve 8. sınıf fen bilimleri ders kitaplarında ve öğretim programlarında yer alan fizik konularının bilimsel süreç becerileri yönünden içerik analizi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (Post- Hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 51-64.
- Koç, G., & Demirel, M. (2004). Davranışçılıktan yapılandırıcılığa: eğitimde yeni bir paradigma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 174-180.
- Korkmaz, İ. (2023). Eğitim programı: Tasarımı ve geliştirilmesi. A. Doğanay (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (s.3-42) içinde. Pegem Akademi.
- Lai, F., Sadoulet, E., & de Janvry, A. (2009). The adverse effects of parents' school selection errors on academic achievement: Evidence from the Beijing open enrollment program. *Economics of Education Review*, 28(4), 485-496. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2008.10.002>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005a). *Millî Eğitim Bakanlığı Anadolu İmam- Hatip Liseleri Yönetmeliği*. MEB. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/05/20050520-5.htm>.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005b). *Millî Eğitim Bakanlığı Anadolu Liseleri Yönetmeliği*. MEB. <https://www.memurlar.net/haber/14076/milli-egitim-bakanligi-anadolu-liseleri-yonetmeligi.html>.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2006a). *Millî Eğitim Bakanlığı Fen Liseleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. MEB. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061223-9.htm#:~:text=%22MADDE%205%20E2%80%93%20Fen%20liseleri%3B,%22>.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2006b). *Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilimler Liseleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. MEB. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061223-8.htm>.

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2009). *Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Ve Spor Liseleri Yönetmeliği*. MEB. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/200090616-7.htm>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*. MEB. https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Ortaöğretim kurumlarının amaçları*. MEB. http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/12135936_dYzenlenen.pdf
- Oran, M., & Karalı M. A. (2019). Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme sorularının Bloom Taksonomisinde bilişsel alan basamaklarına göre incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 88-104. <https://doi.org/10.29065/usakead.635309>
- Özbey-Yüce, B. (2016). *Ortaöğretim (lise) öğrencilerinin okul seçimini etkileyen faktörler (İstanbul ili Sancaktepe ilçesi örneği)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Rix, J., & Ingham, N. (2021). The impact of education selection according to notions of intelligence: A systematic literature review. *International Journal of Educational Research Open*, 2(2), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2021.100037>
- Saracaloğlu, S. (2023). Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme. S. Saracaloğlu ve A. Küçüköğlü (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 23-86). Pegem Akademi.
- Sarı, M. (2019). *İmam hatip liselerini tercih eden öğrenci ve velilerin beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeyi (İstanbul/ Pendik örneği)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Simpson, E. J. (1966). *The classification of educational objectives, psychomotor domain*. University of Illinois. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED010368.pdf>
- Süral, S. (2008). *Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile fen ve teknoloji öğretimi dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişki*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Soykan, Ş. (2016). *Eğitim kurumlarında algılama yönetimi ve tercih edilebilirlik üzerine bir durum çalışması: Antalya ili merkez ilçelerinde bulunan fen liseleri örneği*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Sönmez, V. (2010). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. (16. Baskı). Anı.
- Türk Dil Kurumu. (2021). Türk Dil Kurumu sözcükleri. TDK. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tezcan-Şirin, G., Kaval-Oğuz, E., & Tüysüz, M. (2022). Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarında yer alan etkinliklerin STEM etkinlikleri açısından uygunluğunun incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 55(1), 37-76. <https://doi.org/10.30964/aubefd.863341>
- Uysal, B. S. (2017). *Velilerin özel okul tercih nedenlerinin incelenmesi (İstanbul örneği)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- West, A., Varlaam, A., & Scott, G. (1991). Choice of high schools: pupils' perceptions. *Educational Research*, 33(3), 205-215. <https://doi.org/10.1080/0013188910330305>
- Yassıbaş, U. (2021). *Bir ortaokuldaki özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesine ve problem davranışlarının azaltılmasına yönelik okul çaplı olumlu davranışsal destek: Eylem araştırması*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yıldırım, İ. (Ed.). (2019). *Eğitim psikolojisi*. (5. baskı). Anı.
- Yiğit, N. B. (2022). *Investigating behavioral problems in children with divorced parents: A phenomenological study of teachers'views and practices*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Zobar, A. (2006). *Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Gündüz, Y. (2009). İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf fen ve teknoloji sorularının ölçme araçlarına ve Bloom'un Bilişsel Alan Taksonomisine göre analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, VI(II), 150-165.
- Kırma, S. H. (2022). *Anne baba davranışlarının 3-6 yaş çocuklarda oyun davranışına ve sosyal gelişimine etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Akarsu, S. (2017). İlköğretim (1-8) müzik öğretimi programı kazanımlarının bilişsel, duyuşsal ve devinişsel açıdan incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(44), 279-289. <https://doi.org/10.16992/ASOS.12153>
- Yıldız, M. (2021). Din kültürü ve ahlak bilgisi (4-8) öğretim programı'ndaki bilişsel kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre incelenmesi. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]*, 19(19), 307-342. <https://doi.org/10.51553/bozifder.898308>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Secondary education encompasses a four-year period of education, during which students between the ages of 14 and 18 undergo a formative process that prepares them for their future professional endeavors. Every educational institution serves a purpose, and according to the Ministry of Education for Secondary Education (2018), this purpose involves enabling students to improve themselves mentally, physically, socio-culturally, and morally, while instilling a sense of justice and respect for human rights. Thus, the curriculum is designed to provide students with the necessary knowledge and skills to prepare them for their future, foster lifelong learning, and develop critical and productive thinking skills, as well as language proficiency and the ability to work independently or collaboratively. In the 2000s, the simplification of school types resulted in the determination of seven high school types, including science, social sciences, Anatolian high school, Anatolian Imam Hatip high school, vocational and technical Anatolian, fine arts, and sports high schools. Additionally, foreign high schools are also available.

Ertürk (1972) stated that the process of change in behavior in the desired direction, considering the experiences of students, is realized through education. All the actions that students do consciously and unconsciously have been systematized by settling in three types of behavior areas within education. In particular, this part where the behavioral areas are systematized is included in the program as "Taxonomy" (Duman, 2022). This taxonomy, which is a progressive classification (Saracaloğlu, 2023; Sönmez, 2010) in which simple turns into complex, easy turns into difficult and concrete turns into abstract in a way to create prerequisites, is a classification in desired behaviors that facilitate the learning-teaching process (Duman, 2022).

As a result, this study is aimed to be a teaching-oriented orientation service with the aim of determining which behaviors are more predisposed in students with the sub-steps in the step areas, following a conscious path in high school selection and providing a solution to the problem of transition to high school in the field of education. Therefore, within the scope of the research, using the "Behavioral Disposition Perception Scale" developed by Duman and Süral (2023), answers were sought to the research sub-problems specified through the question "What is the level of behavioral predisposition perceptions of 8th grade students with reference to the variables determined in determining their high school preferences?".

Method

In this study, the primary aim was to investigate the perception levels of 8th grade students in determining their high school preferences using a scale developed by the researchers. Additionally, the study aimed to determine if these perception levels differed considering the gender, type of school, desired high school, and province of the students. Another goal of the research was to identify which sub-dimension of the scale was more dominant in students' behavioral tendency perception levels. The researchers developed the "Behavioral Disposition Perception Scale" to measure the students' behavioral tendency perception levels in selecting school types. Consequently, the scale was administered to a broad audience. Thus, this study is classified as quantitative research. The study adopted the descriptive survey model as it is a suitable quantitative research method to achieve the research aims.

Results and Discussion

In the study, eighth grade student's perceptions of behavioral predisposition in determining their high school preferences were examined. In the first sub-problem of the research, it was seen that the arithmetic mean results of the behavioral predisposition sub-dimensions of the students were listed as cognitive, affective and psychomotor sub-dimension averages from the dominant to the lowest level. With reference to the results of the studies examining the achievements in the curricula of courses such as Turkish, Mathematics, Science, Religious Culture and Ethics, Social Studies, English, Music, Physical Education in secondary school in terms of Bloom's Taxonomy, it was seen that the behaviors were predominant in the lower level of comprehension and application, and very little place was given to the higher level of evaluation and creation (Gökler, Aypay,

& Arı, 2012; Gündüz, 2009; Kablan, Baran, & Hazer, 2013; Kaplan, 2021; Oran & Karalı, 2019; Tezcan-Şirin, Kaval-Oğuz, & Tüysüz, 2022; Yıldız, 2021). These results in the literature showed that the 8th grade students were dominant in the cognitive and affective domains and low in the psychomotor domain, which was in parallel with the behavior areas emphasized in the curricula of the courses they took. Upon closer examination of this sub-dimension, the sub-dimension averages were found to correspond to cognitive and affective levels of “I Agree” and psychomotor “Agree Less” levels within the value ranges.

According to another finding of the study, 8th grade students attending schools in Aydın province exhibited a higher propensity in all three domains compared to those in Denizli province. Additionally, students in private schools showed higher levels in cognitive and affective domains compared to psychomotor domains. Furthermore, students opting for social sciences and science high schools demonstrated significantly higher cognitive sub-dimension levels compared to those opting for fine arts and sports high schools. Similarly, students choosing social sciences, science, and sports high schools were found to have significantly higher levels in affective sub-dimensions compared to those opting for vocational and technical Anatolian high schools. In the psychomotor domain, it was observed that students showed a normal distribution only in Anatolian high schools. This result can be associated with the perception of LGS and the society’s view of high schools. Rix and Ingham (2021) concluded in their research that students’ educational choices impact their lifespan, identity formation, and relationships with their environment.

In summary, this study aims to facilitate the child’s self-discovery by adopting an approach that acknowledges the competencies acquired by the child while also emphasizing their innate tendencies. Through phrases such as “While you may have achieved these milestones, your subconscious inclination suggests potential success in this domain,” the intention is to guide the child in recognizing their innate abilities. Students have been provided with the opportunity to compare the dominant field of study associated with the type of high school they aspire to pursue. Therefore, it is believed that a carefully made decision will ensure a healthy educational process and professional life.